

מבשר טוב חנוכה

נר ו' דחנוכה תשפ"א

בעמוד ה' זאת חנוכה תשע"ח

"שמחת מציאת הפח שמן טהור"

מהשפעת יוסף הצדיק משפיע בחנוכה שמחה שאיש ישראל לא יתיאש בכל מצב שהוא

א

בגמרא [שבת כ"א:] מאי חנוכה, וברש"י מבאר דהשאלה היא על איזה נס קבעוהו, ומשני: דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא להתענות בהון ולא למיספד בהון שכשנכסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו להדליק אלא יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונת ימים לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

וידוע קושיית הבית יוסף [סי' תר"ע] מדוע קבעו שמונת ימים הרי הנס לא היה כי אם שבעה ימים שהרי היה בו כדי להדליק יום אחד, וז"ל: "ואיכא למידק למה קבעו שמונה ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות", ע"כ.

ועוד יש לתמוה מדוע קבעו את ימים טובים של חנוכה דוקא על נס פך השמן, שכל זה אינו אלא מחמת קיום מצות הדלקת המנורה, והרי ידוע יסוד הגמרא ברכות דאין ברכה על הנס אלא על הצלת נפשות לחיים, והנה גם כאן היה הצלת נפשות מיד מלכות יון הרשעה ונפלו גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים ונמצא דהיה כאן אף נס גדול של הצלת כלל ישראל וא"כ הרי היו צריכים לקבוע עיקר היום טוב מחמת נס ההצלה מהיוונים הרשעים וא"כ מדוע נתקנו יומי דחנוכה דוקא על נס פך השמן.

ב

וכבר הובא מה דאיתא בספרים הקדושים דהיום טוב של חנוכה הוא כנגד יוסף הצדיק ואיתא דיוסף בגימטריא מלך יון שזה לעומת זה הוא, והיינו דעל ידי זכות יוסף הצדיק זכו להתגבר על מלך יון.

והנה פשוט ביאור הדברים הוא מהטעם שכבר הובא בטור שכל שלש הרגלים הם בזכות שלשת האבות פסח בזכות אברהם שבועות בזכות יצחק סוכות בזכות יעקב, וכן כל ראשי חדשים הם בזכות שנים עשר שבטים, והיינו משום שכל יום טוב שנקבע לדורות הוא מכח האבות והשבטים הקדושים שהם יסדו את כל יסודות עם ישראל לדורות עולם ועל כן השפעת הנסים הם באו מכחם של האבות הקדושים כל אחד בענייניו הוא וכמו שנתבאר דפסח כנגד אברהם וכו' ומעתה הרי פשיטא שאף הנס דחנוכה היה צריך שיהא מכח אחד מהאבות הקדושים, ובזה נתבאר בספרים הקדושים שכח והשפעת הנסים של ימי החנוכה הם באים מכח יוסף הצדיק שהוא כח הקדושה המתגבר על מלכות יון הרשעה.

ואמנם יש לבאר שמאחר דכל שנים עשר ראשי החדשים הם בזכות שנים עשר שבטים א"כ הרי כבר ניקח זכותו של יוסף לענין ראשי החדשים וא"כ איך יבוא עתה זכותו לימי החנוכה הקדושים, אולם הביאור הפשוט בזה הוא שבודאי יוסף הצדיק היה בו עבודות ומדרגות גבוהות עד מאד ועבודתו שעבד בעבור בני ישראל לכל הדורות היתה באופן מיוחד יותר משאר שבטי קה, ומשום כך נמצא בזכותו את כל כח ימי החנוכה שמשפיע מכחו לכל דורות בני ישראל, ואולם יש להבין השייכות של יוסף הצדיק במיוחד לימי החנוכה ויתבאר לקמן בעזרה"ת.

א

ג

ונראה לבאר בזה ונקדים דהנה בסה"ק שער יששכר [ימי אורה] הביא באריכות ראייה מהפוסקים ומדברי הרמב"ם שבחנוכה יש ענין ומצוה מיוחדת של שמחה וכמו שכתב הרמב"ם [הלכות חנוכה פ"א ה"ג] בלשונו הטהור: "ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל" ע"כ, הרי מדבריו שימי החנוכה הם ימי שמחה.

ד

וביאור הדברים הוא דיסוד מלחמת היוונים היה להכניס עצבות בלב בני ישראל שלא יהיו בשמחה וממילא יהיו בידם, שהרי איתא בספרים הקדושים ומובא בשם הרה"ק רבי אהרן מקארלין שכתב וז"ל: "עצבות איננה עבירה אבל השפלות שיכולה העצבות להביא אין שום עבירה יכולה להביא" ונמצא דעצבות היא היסוד לנפילת איש ישראל בין בכלליות ובין בפרטיות.

וביאור הדבר שבדרך כלל כיצד נופל האדם לעצבות הוא מתוך יאוש גדול ממצבו עד שנראה לו שאינו יכול לצאת כלל ממצבו הגרוע בשום אופן ומיאש את עצמו ואז נופל ח"ו לעצבות נוראה אשר אחריתה מי ישורנה.

והנה היוונים אשר הם היו אז בשיא תפארתם וגדולתם והיו שולטים בכל העולם והיו בגודל הצלחתם ומלכו ושלטו בכל העולם כולו, וכאשר באו הם להשפיע על בני ישראל לא היה שייך כלל לעמוד כנגד אומה כזו אשר תחתם היו חיל של אלפים ורבות רבות מאד עד בלי מספר, וממילא בודאי בני ישראל אף אם רצו לערוך עמם מלחמה היו מיואשים ואבודים מראש ולא היה שייך למצוא עצה על פי דרך הטבע בשביל להינצל מהם, ולא חשבו כלל שיוכלו להלחם עם היוונים שהיו חזקים ורבים פי כמה מהם, ואף היו בישראל הרבה שאף שסברו שאסור להסכים עם היוונים וגזירותיהם אך הם היו מיואשים לגמרי וסברו שאין שייך כלל להלחם עמהם והם היו בטענות על החשמונאים שרצו להלחם עם היוונים וטענו כנגדם שאין כאן שום סיכוי ותקוה להצליח במלחמתם, ואמרו אולי נשמור המצוות בסתר, אך לצאת בגלוי כנגד היוונים החזקים סברו שאינו שייך.

ובאמת על פי דרך הטבע צדקו דבריהם של אלו הסוברים שלא היה שייך כלל להלחם עם היוונים כאשר היו ממש מתי מעט מול כל כך אלפים ורבות של צבאות היוונים וא"כ המצב עצמו היה מצב של יאוש וחדלון ח"ו וכביכול אפסה כל תקוה להצלת עם ישראל ממזימתם הנוראה של היוונים ועל כן היו בני ישראל במצב שפל עד עפר ועל פי דרך הטבע לא היה שייך תקומה כלל.

ואמנם נס עשה הקב"ה שהכניס בליבם של מתתיהו ובניו הכהנים הקדושים שלא יתיאשו ולא יאבדו תקוה ולמרות שעל פי כללי הטבע היו צריכים להיות ביאוש גמור, מכל מקום נעשה נס גדול שנתאזרו הם בגבורה גדולה ולא נפלו לזוועות היאוש והעצבות אלא נתחזקו בבטחון גדול בהשי"ת ובטחו בישועתו והכריזו כי לד' המלחמה וגבור ורב להושיע הוא במעט ואם רב ואז בגודל בטחונם בהשי"ת ובנצח ישראל כי לא ישקר זכו לישועת השם ולנצח באופן מופלא ביותר כנגד כל הסיכויים ועמדו בכל המלחמות בגבורה עצומה שלא מעלמא הדין, ואז זכו להכרית כל זכר היוונים מארץ הקודש והביאו לישועה גדולה.

ה

ובאמת יש להבין מהיכן שאבו הכחות לא להתיאש אלא להתאזר בגבורה ובבטחון בישועת השי"ת, נראה שכח זה היה להם בזכות תפילת משה רבינו עליו השלום רעיא מהימנא בברכתו אל שבט לוי וכמבואר ברש"י בפרשת וזאת הברכה על הפסוק "ברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומון" וביאור ברש"י הקדוש וז"ל: "ד"א ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם עובדי כוכבים והתפלל עליהם לפי שהיו מועטים י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות לכך נאמר בך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, ומשנאיו מן יקומון, מחץ קמיו ומשנאיו מהיות להם תקומה" ע"כ.

ולהנתבאר זאת הסיבה שנתפלל עליהם משה רבינו עליו השלום משום שראה מצבם שהם במצב של יאוש וחוסר תקוה להלחם י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כל כך רבבות צבאות היוונים ולכך התפלל עליהם שלא יפלו ח"ו ליאוש ורפיון אלא אדרבה יצאו בבטחון בהשי"ת שהוא כל יכול ועל ידי זה זכו להנצל מאוביהם, ולנצח על מלאכת בית ד'.

ובאמת זה היה אות ומופת לכל דורות עם ישראל ונכנס זה בעצם טבע בני ישראל שידעו שלעולם אין מצב של יאוש ואין ליהודי להכנס ח"ו לעצבות כלל כי אין שום מצב של אין תקוה אלא לעולם שייך אצל כל יהודי בין בכלליות ובין

בפרטיות אופנים להצלה ואין מנוס ממנו יתברך להושיע ברב או במעט ורב להושיע בכל מצב ומצב, ובין בדרך הטבע ובין שלא כדרך הטבע תמיד יכול היהודי להושיע בכל מצב ומכל צרה בין ברוחניות ובין בגשמיות וממילא אל לו להתיאש כלל.

1

ובאמת יסוד הענין של בני ישראל שאינם לעולם במצב של יאוש כבר התחיל ביציאת מצרים, וזהו יסוד מצוות זכירת יציאת מצרים כמו שכתוב למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, והיינו שיהודי צריך תמיד לזכור את ענין יציאת מצרים היינו שנכנס הכח בבני ישראל לכל הדורות שלעולם אין שום מצב של יאוש וחוסר תקוה ח"ו אלא לעולם יצפו לרחמי השי"ת וישועתו אשר תמיד תבוא ותגלה להם בכל מצב ומצב.

שהנה בני ישראל בצאתם ממצרים והגיעו בים סוף, וראו המצרים מאחריהם ולפניהם הים ומצאו עצמם במצב של חוסר תקוה ויאוש גמור שאין שייך כלל להם עצה להנצל שהרי אין להם שום מקום שיוכלו להסתתר או לברוח מחרב המצרים שבאו עם סוס וכל רכב פרעה ופרשיו וכל חילו הגדול שבודאי לא יכלו בני ישראל להלחם עמהם או מאידך לטבוע בים ח"ו, והנה דוקא במצב זה של כביכול יאוש וחוסר תקוה להצלה הגיע ישועתם מאת השי"ת בדרך פלאית ונשגבה שנקרע הים ועברו בתוכו בחרבה ואילו המצרים טבעו בים סוף ונאבדו ולא נשאר בהם עד אחד, וכל זה הראה לבני ישראל הלימוד לכל הדורות שאין שייך כלל שאין תקוה והצלה ח"ו אלא תמיד יתייבבו ויקוו לישועת השי"ת ובזכות אמונתם ותקותם ושלא יפלו לזרועות היאוש אזי תמיד יזכו לישועות גדולות.

וזהו ענין זכירת יציאת מצרים בכל יום שבכל עת צריך לזכור איש הישראלי שאל לו ליפול ח"ו בזרועות היאוש וידע תמיד נאמנה שהשי"ת יכול להושיעו ולהוציאו מכל מצב קשה שהוא נמצא בו ולעולם יש לו תקוה טובה לבטוח בהשי"ת ואז בודאי יהא השי"ת בעזרתו וישועתו.

והדברים האמורים הם הן ברוחניות והן בגשמיות שלפעמים היצר הרע מתגבר על האדם ומכניסו למצבים שנראה לו שאינו יכול לעמוד בפניהם ואין לו סיכוי להנצל מנסיונותיו הקשים ולהצליח להתגבר, ועיקר מלחמת היצר היא להכניס האדם ליאוש ולעצבות וליתן לו ההרגשה כאילו המצב אבוד ואין לו סיכוי להתגבר ח"ו, ואמנם כל זה הוא עצת היצר הרע משום שרוצה להאבידו משני העולמות, אך איש יהודי צריך לעמוד בכל זה ולידע כי שקר הדבר כי בודאי השי"ת יש לו הרבה דרכים להצילו ולהעמידו בקרן אורה ובודאי יש ישועה מוכנה בעבורו ברוחניות ובגשמיות ואלא שעיקר הנסיון של האדם הוא שלא יפול לעצבות ויאוש, אלא יבטח בהשי"ת ובישועתו שבודאי תבוא כהרף עין.

2

וזה היה יסוד הענין של מתתיהו ובניו החשמונאים הכהנים הקדושים שבזמנים היו בני ישראל במצב של יאוש וחוסר תקוה והיוונים הכניסו את בני ישראל בעצבות משום שלא ראו שום תקוה וישועה במצבם הקשה, ואולם בני החשמונאים הקדושים בזכות תפילת משה רבינו עליו השלום לא נכנסו כלל לעצבות ויאוש אלא בטחו בהשם שביכולתו להושיע תמיד ברב או במעט ובגודל בטחונם בהשי"ת יצאו להלחם במתי מעט מול כל צבאות רבבות הגויים אשר נאספו כנגדם ובזכות שמחתם ובטחונם בישועת השי"ת זכו לנצח במלחמותם ולהושיע את ישראל בישועת השם.

וזהו הענין שקבעו את הנס דוקא על פך השמן משום שהיוונים באו וטמאו כל השמנים ולא היה בנמצא בדרך הטבע שום פך שמן טהור והיה נראה בעין שאין שייך שימצא פך שמן טהור להדליק בו נרות הקודש שהרי טמאו הטמאים את כל השמנים שבהיכל, וזהו משום שעיקר מלחמת היוונים היה כמו שנתבאר להחשיך עיניהם וליבם של ישראל שיהיו שרויים במצב של יאוש וחוסר תקוה ח"ו, ואמנם הכהנים הקדושים על ידי שלא אבדו את תקותם ושמחתם בישועת השי"ת אזי בזכות זה מצאו הפך של שמן משום שתמיד כמו שנתבאר השי"ת מכין ישועה לעמו ישראל ובעל כרחך תמיד יש את הפך השמן הטהור שיאיר את עיני ישראל ויראו ויבינו אשר אין שום מצב שיהא האדם ביאוש כלל ואף כשנראה שאין שום פתח תקוה וישועה מכל מקום יבטח בהשי"ת שבודאי ימצא לבסוף ויזכה לעבדו יתברך מתוך שמחה תמיד.

ומעתה יש ליישב שפיר קושיית הבית יוסף שהקשה שהרי הנס היה רק על שבעה ימים, ואולם להנתבאר עצם הדבר שהיה יכול להמצא פך אחד של שמן טהור הוא ג"כ היה ענין נס ופלא, שהרי כמו שנתבאר זה נתגלה דוקא משום שלא נתיאשו מישועת השי"ת וזה עצמו שלא הגיעו ליאוש היה מחוץ לגדר הטבע שמצד הטבע היו בודאי צריכים

להתיאש שלא יוכלו ח"ו להנצל מכח טומאת יון ואולם דוקא על ידי שלא איבדו תקותם זה עצמו היה הנס הגדול שמכח זה נמצא פך השמן הטהור והאיר את עיני ישראל לכל הדורות.

ח

ומעתה נבוא לבאר מדוע חנוכה הם ימי שמחה והיינו כמו שנתבאר שימים אלו מסוגלים להשריש בלב כל איש ישראל להחזיק מעמד בכל המצבים ולא להתיאש ולא ליפול ביאוש ועצבות שהם הגורמים הנפילות הכי גדולות כמו שנתבאר, ובימים אלו יכול כל איש ישראל לחזק את ליבו לבטוח בהשי"ת בכל העניינים ברוחניות ובגשמיות בכלל ובפרט.

וימים מסוגלים אלו הם בכח יוסף הצדיק וכמו שנתבאר דחנוכה הוא בזכות יוסף הצדיק, וזאת משום שעבודת יוסף הצדיק היה בבחינה הזו שהגיע למצרים בהיותו נער צעיר בן שבע עשרה שנה ולא עשה מאומה ונמכר לעבד ובא למקומות הטומאה והזוהמה שהיתה מצרים ערות הארץ כידוע, ושם באו עליו הנסיונות האדירים שלא היה שייך בדרך הטבע להנצל מזה כלל במצב שהיה בו והיה נראה כלאחר יאוש ח"ו.

ובאמת איתא בחז"ל שכמעט נפל ונכשל באותה העבירה ואולם בזכות דמות דיוקנו של אביו יעקב אבינו עליו השלום שנראתה לו בזכות זה דוקא ניצל מן הנסיון וזה היה מעל לדרך הטבע.

ומה שזכה לינצל בזכות עבודת יעקב אבינו עליו השלום הוא על דרך שאמר הרה"ק רבי בונם מפשיסחא זיע"א שכשמתבונן בעבודתו של יעקב אבינו באותם עשרים ושנים שנה שנאבד ממנו יוסף הצדיק ונפל ממדרגת רוח הקודש שלו, ונכלל בנפילתו לא רק שנפל מרוח הקודש שלו אלא מכל המדרגות המביאים אותו לרוח הקודש ונפל מכל מדרגותיו והשגותיו והיה כאילו איש פשוט.

ואולם זה היה החידוש אצל יעקב אבינו עליו השלום שעל אף שנפל כל כך והיה במצב אבוד רח"ל שהיה סבור שאין לו עולם הבא ויבוא אל בנו אבל שאולה ונפל מכל המדרגות העצומות שהיה לו כל השנים, ואפילו הכי המשיך בעבודתו בתמימות ובשלימות ועבד את בוראו באהבה עם כל המצב האיום שנפל אליו, ועל זה אמר הרה"ק מפשיסחא זיע"א שיוצא מהתפעלות מההתגברות העצומה ונוראת ההוד של יעקב אבינו ע"ה באותם השנים.

ודוקא עבודה קשה זו למרות כל המצב הקשה שהיה בו היא האירה עיני יוסף שעל ידה זכה לעמוד בכל נסיונותיו הקשים ביותר שהיה נראה שאין שייך בדרך הטבע לעמוד בהם, ואף גם זאת שגם אחר שכבר עמד בנסיונות הקשים מיד נכנס לבית האסורים והיה שם רבות בשנים ומכל מקום לא נתיאש ולא נכנס לעצבות אלא נשאר באותו בחינה וכמו שנאמר ויהי שם יוסף והיינו שהיה ונשאר באותה בחינה וצדיק באמונתו יחיה בכל המצבים.

ובזה הכניס יוסף הצדיק בזכות עבודת מסירות נפשו של יעקב אביו לכל דורות בני ישראל שיוכלו להחזיק מעמד באמונתם ובכל המצבים לא ליכנס ליאוש ורפיון ח"ו אלא יחזיקו מעמד בתוקף אמונתם ובודאי יושעו בכל עת ובכל זמן בין ברבים ובין ביחידים.

וכח זה הנשפע בימי החנוכה הוא מאיר ועומד לכל השנה שכל איש ישראל באשר הוא שם לא ידח ממנו נידח ובכל מצב שהוא יכול לחזור ולהתקרב אל הבורא יתברך ולהושע בכל מה שצריך לו, ותמיד נשאר אצל איש ישראל הפח שמן הטהור שהוא הנקודה הפנימית המאירה אצל כל איש ישראל ואפילו אם נפל ח"ו למקומות הנמוכים והשפלים ביותר מכל מקום עדיין יש לו הנקודה הפנימיות שיוכל לעוררה ובלבד שלא יתיאש ולא יפול ברוחו ויהא בשמחה תמיד אזי יזכה לעזרת השי"ת ולהושע בכל הישועות.

יעזור השי"ת שנזכה במהרה שיאיר הפח שמן הטהור בכל איש ישראל ויתגלה הנקודה הפנימית של הכלל והפרט ונזכה לאורו של משיח בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

זאת חנוכה תשע"ח עיה"ק ירושלים תובב"א

א.

בגמ' שבת (כא:); "מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה".

וברש"י כתב: "מאי חנוכה. על איזה נס קבעוה", ע"כ.

והיינו שקושיית הגמרא מאי חנוכה באה לברר על איזה מן הניסים שהיו שם קבעו חכמים את ימי החנוכה, ומסקנת הגמרא שנקבע ימים אלו על נס מציאת פח השמן שדלק שמונה ימים.

והנה אם קביעות ימי חנוכה ופורים הוא על ניסא דפך השמן, הלא על זה כבר נודעה קושיית מרן בית יוסף (סימן תר"ע ס"א) מדוע תיקנו ימי חנוכה שמונה ימים, הלא לא היה הנס אלא שבעה ימים, כי ליום אחד היה שמן מונח בפך לדלוק, וצריך ביאור לידע מדוע הוסיפו לחנוכה יום השמיני. וכלשון הרב בית יוסף; "ואיכא למידק למה קבעו שמנה ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות", ע"כ וצ"ב.

ב.

אא"ז בספה"ק תולדות אדם (ליל ד' דחנוכה עמ' רצה): כתב לבאר שם חנוכה שהוא מלשון חינוך, וזל"ק: "והנה מבואר בספרים דהשם חנוכה היא לשון חינוך העולם, שבכ"ה בכסליו נתקיימו עמודי שמים וארץ. כי הרשעים רצו לבטל מישראל התורה הקדושה אשר היא קיום העולם, שכתוב (ירמיה לג, כה) "אם לא בריתי יומם ולילה וכו'". וכשגברו החשמונאים על אויביהם, ונשארה התורה הקדושה בזרע ישראל, בזה היו מקיימים את העולם, והיה אז התחלת הבריאה מחדש. ולכך נקרא חנוכה שנתחנך אז העולם ובא לידי קיום", עכל"ק.

ונמצא מבואר שבחנוכה נתחנך העולם מחדש, ולבאר דבריו נראה דהיונים בטומאתם ביקשו לטמאות את כל העולם ולחנכו באופן רע. והא דאמרו שטמאו כל השמנים שבבית המקדש, יש לרמז בזה שהכי נמי נתכוונו לטמאות את כל העולם, כי משם יוצאת קדושה והוראה לכל העולם, והם ביקשו לטמאות את כל עיקרי יסודות העולם.

וכבר מצינו כן שנשתנו סדרי עולם והיו שינויים בבריאה עצמה בכל מיני זמנים. כן מבואר במדרש (בראשית רבה לד, יא) שבזמן המבול נשתנה העולם וכשיצא נח מן התיבה מצא עולם חדש ושונה ממה שהכיר.

וז"ל המדרש המתאר מעשי העולם קודם המבול: "אמר רבי יצחק אחת לארבעים שנה היו זורעים ומהלכין מסוף העולם ועד סופו לשעה קלה ומתלישין ארזי לבנון בהליכתן והיו אריות ונמרים חשובים בעיניהם כנימה בבשרו", עכ"ל. ואילו לאחר המבול נשתנה העולם ומעתה צריכים לזרוע בכל שנה וכו' שאר שינוי סדרי עולם.

והרי שיש כוחות בעולם שיכולים לשנות סדרי בראשית ולהשפיע עליו בתוצאותיו הגשמיות. ובכן, היונים רצו על ידי טמאותם את השמנים שבמקדש לטמאות את כל העולם ולהשפיע עליו טומאה, קלקול ורוע.

ובאמת על ידי טומאתם זו, לא היה העולם מתקיים שכן משמע מדברי תולדות אדם הנ"ל שהחשמונאים עשו קיום חדש לעולם, והיינו שבלעדיהם לא היה העולם מתקיים גלל טומאת היונים והשפעותיהם הרעות על סדרי העולם וקלקול חינוכו הבריאה והציב.

ולכן הוכרחו החשמונאים אחר נצחונם לחנך את העולם כולו מחדש בחינוך קדוש על ידי התורה וכמבואר בתולדות אדם הנ"ל שרק חינוך העולם בקדושה על ידי התורה, הוא זה אשר מקיים את העולם, ואי אפשר לעולם לעמוד בלא תורה, ולכן חינוכו את העולם מחדש באופן טוב וקדוש ועשו שתהא לה לעולם קיום מחדש.

והחינוך הזה נשנה ונתחדש בכל שנה בימי החנוכה, שהרי לכך קוראים אותו חג החנוכה וכביאורו של ספה"ק תולדות אדם שיש בו כח של החינוך ההוא שהיה בזמן החשמונאים.

ועוד יש בה לבאר באיזה כח עשו החשמונאים חינוך זה לקיים מחדש את העולם בקדושה על ידי התורה ולהלן יבואר.

ג.

עוד גרסינן בגמ' בשבת (שם) 'פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת, מדליקין בהם בחנוכה', ע"כ.

ואא"ז בספה"ק דברי בינה () כתב בזה לבאר דיש כאן רמז על קדושת מעלת ימי החנוכה. והוא דפתילות ושמנים קאי על נשמות ישראל דהלא 'נר ה' נשמת אדם' (משלי כ, כז) ובכך אותם נשמות הנמוכים שאין להם עלייה והתעוררות בימי שבתות וימים טובים בעלמא, אמנם בחנוכה יש כח מיוחד שיכולים להתעלות ולתקן נשמתם בימי חנוכה. (וכ"כ בשפת אמת תרל"ג נר ו' ובמאור עיניים פר' מקץ ועוד ספה"ק).

וזה דבר נפלא ותמוה שיהיו כוחם של ימי חנוכה גדולים ומעולים יותר משבת ויו"ט. והלא שבת ויו"ט קדושתם היא מן התורה והעולם מתקדש בימים אלו בכח התורה מאז ומקדם, ואילו ימי החנוכה נתקנו בימי חז"ל ואינם אלא ימים של חולין שיש בהם מצוות דרבנן, ואיך תגבר כח החנוכה יותר מקדושת שבת ויו"ט האמורים בתורה, וצ"ע.

ועוד מצינו במעלת ימי החנוכה בספה"ק דברי חיים להרה"ק מצאנו זצוקללה"ה (לחנוכה, דף כה: ריש טור א') שכתב וזל"ק: "ולפע"ד שלפי מה מש"כ שנה חנוכה הוא לרמז לקרב רחוקים מאוד גם כן לקדושה, וא"כ יש בחנוכה מקום לשוב אפילו על אותן עבירות שאין להם תשובה ח"ו כגון מוציא ז"ל. כי הטעם שאין מועיל תשובה לחטא זה הוא מחמת שקלקל דעתו ומזוהם מאד ולכן באמת בקושי גדול מהני תשובה, ויש דברים מסוגלים לזה כמבואר בספרים הקדושים. אך בחנוכה שאז מתפשט האור למרחוק ואז אפילו לאיש כזה מהני ליה תשובה בקל", עכל"ק.

והיינו, שאף עבירות חמורות כפגם הברית וכדומה שאר עבירות חמורות מאוד שעליהם אמרו בזוה"ק (ח"א רי"ט): שהתשובה עליהם קשה מאוד באופן רגיל, מ"מ בחנוכה יש כח לכפר אף על אלו.

וגם ענין זה צריך ביאור, איך יש כח כפרה כל כך נעלה בימי החנוכה יותר משאר כל ימות השנה.

ד.

ונוכל לבאר הדברים בהקדם המובא בספה"ק (ראה בני יששכר מאמרי כסלו טבת מאמר ב' אותיות ח, כ, טז ועוד) בשם הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זצוקללה"ה (אמרי פנחס שבת ומועדים אות ח) וכבר כתוב כן בספר הרוקח (סימן רכ"ה) שבימי החנוכה מתנוצץ אור הגנוז. ואור הגנוז הלזה נברא בששת ימי בראשית ושימש את אדם הראשון ל"ו שעות ואח"כ נגנז לצדיקים לעתיד לבוא, כמבואר כל זה במדרשים וחז"ל.

ובזה מבאר בספה"ק בני יששכר (שם מאמר ב' אות ח ועוד מקומות) דלכן מדליקין בחנוכה ל"ו נרות שהם כנגד ל"ו השעות שהאיר אור הגנוז הזה בעת הבריאה, כי גם בנרות חנוכה מאיר ומתנוצץ אור הגנוז הזה.

והנה הא דזורח ומאיר בנרות חנוכה אור הגנוז בוודאי יסודו ושורשו התחיל משום שהאיר להם לחשמונאים כן בזמן נצחונם על היונים שמצאו הפך שמן והדליקוהו, שאז האיר להם אור הגנוז הזה בנרות המקדש. ולכן יש בו המשך וקיום להאיר לארץ ולדרים עליה בזריחת אור הגנוז הזה בכל שנה בנרות החנוכה.

והיינו שקבלו סיוע משמים והיה להם כח נפלא שעל ידי הדלקת המנורה; לא רק שנתקיימה המצוה והדליקו המנורה, אלא שהאיר וזרח להם אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, וכח זה נשאר כל שנה בימי החנוכה.

והנה 'אור הגנוז' נקרא כן על שם שנגנז לצדיקים לעתיד לבוא, והיינו שיש בו באור זה כח של הארה והשפעה שתהא לעתיד לבוא, וקדושה נעלה זו הייתה רק בזמן הבריאה קודם חטא אדם הראשון ושוב תחזור ותאיר לעולם לעתיד לבוא כשיביא המשיח אור זה לעולם.

והנה, כשם שלעתיד לבוא יבוא משיח ויבטל את כל טומאת העולם ויראו בחוש בבירור - על ידי אור ה' המאיר וזורח - את השראת שכינתו יתברך ושהוא מחיה ומהוה אותנו בכל רגע. כן ממש זכו גם החשמונאים לאור נפלא זה בימי החנוכה, שהכירו וראו בבירור יד ה' ואורו זורח עליהם, וזה היה ענין מיוחד נס נפלא שזכו לאור הגנוז הזה - אורו של משיח שהאיר להם אז בהדלקת פך השמן הטהור.

ואור זה חוזר וזורח לישראל בכל שנה בימי החנוכה.

בזה גם נוכל למצוא ניח לדברי הרמב"ן בריש פרשת בהעלותך שאמרו חז"ל והובא ברש"י שם (במדבר ח, ב) שנסמכה פרשת נשיאים לפרשת המנורה שכיון שראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה דעתו שלא הקריב בחנוכת המזבח לא הוא ולא שבטו, וניחמו השי"ת שהוא מדליק ומיטיב את הנרות. וביאר ברמב"ן דניחמו שיבואו בניו וידליקו נר חנוכה ויאירו בעולם במצות נר חנוכה ומזה נתנחם אהרן.

ולכאורה, מדוע ניחמו דווקא במצוות נר חנוכה, הלא היו לאהרן הרבה זכויות שלא היו לשאר השבטים כעבודת בית קודש הקדשים ושאר עבודות המקדש המוטלים על כהן גדול, ומדוע דווקא נקט מצוות נר חנוכה. [ובאמת הרמב"ן עצמו הקשה כן על דברי רש"י ולא ביאר מה נתיישב אי נימא דקאי על נרות חנוכה, עיי"ש וצ"ע].

ברם בדברנו יבואר, שלא היה שום זמן ושום עבודה שזכו על ידה להוריד להם אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא ורק בנרות חנוכה זכו חשמונאי ובניו לאור גדול זה שנתגלה האור הגנוז – אורו של מלך המשיח והאיר להם זכו לראות יד ה' ונפלאותיו בהשגחתו. ולכן ניחם השי"ת את אהרן דווקא בנרות חנוכה שיש בהם ענין נפלא זה.

מעתה יבוארו מאוד דברי הספה"ק במעלת ימי החנוכה. הן מה שכתב בספה"ק דברי בינה על דברי חז"ל 'פתילות ושמונים שאין מדליקין בהם בשבת ויו"ט, מדליקין בהם בחנוכה', דקאי על נשמות ישראל שאין להם עליה בשבתות וימים טובים, שיכולים לתקן נפשם דווקא בימי חנוכה. וכן הא דכתב בספה"ק דברי חיים שבחנוכה יש כח כפרה אף לעבירות שאין עליהם כפרה בשאר ימות השנה וכו"ל.

והיינו, משום בימי החנוכה זוכים לאור הנשגב הזה שיאיר לעולם בימות המשיח, א"כ כשם שבימות המשיח יהיה תיקון לכל נשמות ישראל הנדחים ואף גם כח כפרה מיוחד ירד לעולם לכפר על כל חטאי ישראל ולתקנם באופן המועיל, א"כ בחנוכה יש ג"כ כח נפלא זה שמתנוצץ אור זה והמשכילים יאירו לתפוס הזדמנות נפלאה זו ולתקן נשמותם בבחינה רמה כמו שיעשה משיח לעתיד לבוא.

בדרך זה נבוא ליישב גם קושייתו של הרב בית יוסף מדוע קבעו שמונה ימים חנוכה, הלא לא היה הנס כי אם שבעה ימים, כי ליום אחד היה די שמן, ומה כוונת קביעות חנוכה ביום השמיני.

אמנם, מסקנת הגמ' שקבעו ימי חנוכה על נס דפך השמן אינה רק על נס שדלק הפך שמן יותר מטבעו, אלא אף כל מה שראו והשיגו על ידי אור הנרות דפך השמן. ולכן קבעו גם יום מיוחד נוסף על הנס שנגלה לעיניהם על ידי אור נרות שהאיר בו אור הגנוז לצדיקים – אורו של משיח.

ולכן ייחדו לו יום מיוחד, חוץ משבעת הימים הראשונים שנקבעו על נס שדלק השמן יותר מלימודו, קבעו עוד יום שמיני לזכר הנס שהתנוצץ להן אור גנוז זה והאיר להם לעולם לחדש העולם שתהא לו קיום חדש.

ולפי זה נמצא אשר ביום שמיני שנקרא זאת חנוכה יש בו יותר אור והתנוצצות של אוז הגנוז ואורו של משיח, לאשר נקבע זה היום לזכר הנס הזה, ובו ביום מתעורר שוב ענין הארת הנס של הארת אור הגנוז של משיח.

וביתר ביאור יש לומר, דהנה זאת ידוע אשר המספר שמונה מורה על מעלה שמעל לדרך הטבע, כידוע מספרי קודש ששבעה הם שבעת ימי הבנין והמספר שמונה הוא מספר מעל לדרך הטבע. ולכן קבעו היום השמיני להאיר בו אור של משיח, כי בימות המשיח יתנהל העולם מעל לדרך הטבע כמספר שמונה, ולכן היום השמיני מורה על אורו של משיח שהוא מעל לדרך הטבע.

וזה יתבאר גם על פי דברי הגמ' בערכין (יג): "רבי יהודה אומר כנור של מקדש; של שבעת נימין היה. שנאמר (תהילים טז יא) 'שובע שמחות את פניך', אל תיקרי שובע אלא שבע. ושל ימות המשיח – שמונה, שנאמר (תהילים יב, א) 'למנצח על השמינית', ע"כ.

והיינו, שהמספר שמונה מורה על הימים שלעתיד לבוא בימות המשיח ואז יתנהל הכל באופן נפלא מעל לדרך הטבע, ולכן קבעו היום השמיני שיאיר בו אורו של משיח למעלה מדרך הטבע.

ח.

ובזה נבוא לביאור נוסף בדברי א"ז בתולדות אדם שהחשמונאים עשו לעולם חינוך חדש וקיום על ידי התורה. ויבואר, שעשו לעולם קיום וחידוש שיורגל באור זה של ימות המשיח, כי כאשר יבוא משיח ויאיר אורו לכל העולם, כבר יהיה העולם מורגל ומחונך כן לקבל אור זה ולשנות הבריאה בקדושה לפי אור זה.

וזה עשו החשמונאים, שלקחו האור הגנוז של משיח שנתגלה להם על ידי נרות המנורה שדלקו מן פך השמן, והרגילו בו את העולם על ידי שביטלו את כל טומאות היונים וטיהרו את מקדשך ואת כל העולם והשפיעו קיום העולם מחדש בקדושה באור זה של משיח שיהא רגיל בו ויתקדש בכל שנה בימי החנוכה, שיוכל להתכונן כראוי לאור הזה שיביא המשיח לכל העולם.

ט.

ברמב"ן עה"ת (ויקרא א, ט) כתב לבאר ענין הקרבנות שהם באים תמורת מסירת נפשו של האדם שהיה ראוי להיקרב בעצמו על המזבח, וז"ל: "בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה, צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו, והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו וכו", עכ"ל.

ומבואר שענין הקרבנות על גבי המזבח באים תמורת מסירת הנפש להשי"ת על שעשה עבירה.

והנה בזה נוכל לבאר מה שקוראים בזאת חנוכה קריאת התורה בפרשת 'זאת חנוכה המזבח', דיש בזה לרמז שכאשר יעשה האדם בעצמו מסירות נפש וימסור נפשו למזבח למען כבוד שמים ולעובדו יתברך למעלה מטבעו הרגיל, אזי יזכה לקדושת והארת זה היום אשר מאיר בו אור הגנוז לצדיקים ואורו של משיח למעלה מדרך הטבע.

כי אם האדם עושה למעלה מטבעו ומוסר נפשו לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, זוכה ומקבל ג"כ ענין שלמעלה מדרך הטבע את האור הגדול הזה של ימות המשיח.

ולכן קוראים ענין המזבח ביום זאת חנוכה שבו מתנוצץ ביתר עוז האור הגנוז הזה של ימות המשיח הוא אור שלמעלה מדרך הטבע להורות על האור שיפול בחלקו של כל מי שימסור נפשו לה' מעל לטבעו הרגיל כמו המקריב קרבנות שראוי לו להקריב נפשו וכנ"ל.

וזה יש לידע אשר בכל דור ודור מתחדשים היונים וטומאותיהם ובכל דור מחדשים טומאות חדשות וקלקולים רעים לעקור את העולם מדרכו הרגיל והבריא, ולכן גם נתקן הכח הזה בכל שנה לעורר שוב ענין החינוך שהכניסו החשמונאים שעל ידי האור הגנוז נוכל לחנך העולם מחדש ולזכות לאורו של משיח.

ובכן, בדורנו אשר חידשו את המכשירים השונים המטמאים נשמות ישראל ומנסים לקעקע יסוד קדושתן של ישראל ולטמאות את כל העולם, צריך להתגבר עליהם מעל לדרך הטבע, וע"י שנתרחק מהם כראוי, נזכה בכח ימי החנוכה לביעור הרע ולאור הגנוז לצדיקים בימות המשיח ולטהר את העולם ולחנכו מחדש.

השי"ת יעזור שנזכה כבר לשלמות אורו של משיח שיבוא ויאיר עלינו במהרה בימנו אמן.

לקבלת הגליון מידי יום רביעי למייל שילחו מייל לכתובת m0732951213@gmail.com